

SØRUM-SPEILET

NUMMER 3 - 2016 - 22. ÅRGANG

LEIF MATHISEN
SANITETSFORENINGEN I BLAKER
FRA JERNALDEREN OG VIKINGTIDA
BERØMTE EIERE PÅ GÅRD I SØRUM

Leif Mathisen til minne

Vår tidligere leder og kunnskapsrike, aktive medlem fra stiftelsen av Sørums historielag, gikk bort 19. mai 2016 og ble begravd ved Sørums kirke den 26. mai. Ved hans bære sa leder Dag Winding Sørensen følgende:

”Blant våre mest kunnskapsrike raget Leif Mathisen høyt i bygda. Hans yrkestilknytning gjorde at alle kjente ham, og han kjente alle som arbeidet med jord og skog. Arven fra bygdene våre ligger i landbruket. Den formidlet han til oss sent og tidlig, både som leder av Historielaget, som den drivende kraften i sikringen av Slora Mølle, og ved realiseringen av bygdebøkene for Sørums. Mange er de som har gledet seg over rusleturer i skog og mark med ham som kjentmann og formidler. Vi i Blaker og Sørums Historielag takker Leif for hans store engasjement og formidlingsevne. Nå har han lagt ned vandringsstaven. Hvil i fred, Leif. Ditt minne vil vare.”

Leif Mathisen ble født i Solør den 9. september 1924 og ble altså nesten 92 år gammel. Han avanserte til Sørums herredssagronom i 1951. Sammen med bøndene i bygda gjennomførte han på 1950, 60 og 70 tallet bakkeplanering, nydyrking og drenering av store arealer og 25.000 mål jordbruksjord ble dermed tilrettelagt for moderne maskindrift. Fra 1981 og til han gikk av med pensjon, var Mathisen ansatt som fylkesagronom i Oslo og Akershus med jord- og plantekultur som ansvarsområde. Bøndene i Sørums satte så stor pris på Leif Mathisens innsats at han ble utnevnt til æresmedlem i Sørums bondelag.

I 1952 var Leif Mathisen med på stiftelsesmøtet i Sørums historielag, og i 1970 var han engasjert i sammenslåingen av historielagene i Blaker og Sørums. Her har han siden vært både styremedlem, kasserer og leder. Han var leder i 1988-1993 og det var i Leif Mathisens lederperiode at historielaget overtok Vølneberg gamle skole og fikk kjøpt Slora Mølle, og ikke minst var det i denne perioden initiativet ble tatt til Natur- og kulturstien fra Bingsfoss til Hammeren. I 1986 startet historielaget med en årlig Kjenn-din-bygd-busstur gjennom kommunen, og Leif Mathisen var i mange år kunnskapsrik cicerone på disse turene. Sommeren 1989 ble den første vandreturen arrangert med Leif Mathisen som guide, og siden er det blitt 3-4 rusleturer hver sommer.

I 2010 fikk Leif Mathisen Kongens fortjeneste medalje i sølv både for sin store innsats i lokalhistorisk arbeid og for sitt virke som fagmann i landbrukssektoren. Initiativtaker og vertskap ved arrangementet var Blaker og Sørums Historielag og daværende ordfører Hans Marius Johnsen stod for overrekkelsen.

Vi viser ellers til det hyggelige intervjuet som Lillian Mobæk hadde med Leif Mathisen i Sørums-Speilet nr. 4, 2012, side 4-6. Se www.sorumhistorie.no - Publikasjoner - Sørums-Speilet.

For styret: Gro Langeland

Stor takk til Sørums kommune for ekstraordinært tilskudd til sikring av Slora Mølle

Det regnskyllet som hjemsokte Blaker og omegn den 12. juli og gjorde store skader på veier og anlegg, satte også dype spor etter seg ved Slora Mølle og det var alvorlig fare for at jordmassene på oversiden av mølla skulle gli ut.

Allerede 14. juli sendte leder Dag Winding-Sørensen en søknad til Sørums kommune om støtte til sikring av mølla, vedlagt et pristilbud for jobben fra Jødahl Entreprenør A/S.

Foto: Odd Mobæk

Rask reaksjon og positive vedtak ga oss det omsøkte beløpet, kr. 62.500,- i ekstraordinært tilskudd. Stabiliseringsarbeidet er utført ved bruk av store steinblokker som tidligere har vært brukt ved Middelalderparken i Oslo, og mølla tilføres dermed en ekstra historisk dimensjon. Blaker og Sørums Historielag takker både kommunen og Ole Jakob Jødahl for meget rask og god hjelp. Vi anbefaler medlemmene å stikke innom Slora Mølle og beundre resultatet.

SØRUM-SPEILET Medlemsblad for Blaker og Sørums Historielag

Redaksjonen

Asbjørn Langeland – 63 82 00 85
Steffen Sætereie – 994 20 652
Anne-Marie Lund – 477 57 261
Dag Winding-Sørensen – 995 43 347

Adresse

Postboks 72
1921 SØRUMSAND

Telefon

Dag Winding-Sørensen
Leder
995 43 747

Epost:

redaksjon@sorumhistorie.no

Hjemmeside

www.sorumhistorie.no

Grafisk design

Jørgen Kirsebom

Opplag

600 eksemplarer
ISSN 1894-8154

Trykket av

X-Idé AS
1472 Fjellhamar

Dette bladet er beskyttet av åndsverkloven. Det er ikke tillatt å kopiere fra bladet uten skriftlig samtykke fra tekstforfatter eller fotograf.

Forsidebilde:

Forsidebilde: Melkespann fra Refsum som Axel Valen-Sendstad har tatt vare på og pusset opp. Han har vært lege på Kløfta og i Gjerdrum og er sønnesønn til Olav og Ingvald Sendstads bror, Aksel som kjøpte Herremyr i Nes. Foto: Axel Valen-Sendstad.

Lederens spalte

Sørums, liksom de aller fleste andre kommuner på Romerike, opplever en rivende utvikling med en sterk befolkningsvekst. Det ser ut til at bare noen få områder er interessante for næringslivsetableringer heldigvis, mens de aller fleste tettsteder føler et boligpress.

Sett fra ståstedet til Blaker og Sørums Historielag, oppleves det som positivt at landbruket fortsatt prioriteres i kommunen. Samtidig er det utfordrende at tettsteder som Frogner og Sørumsand øker sitt innbyggertall kraftig, særlig etter at den lokalpolitiske føringen har dreid seg vekk fra boligutbygging på fjellgrunn og til fortetting i allerede etablerte tettsteder.

Sørums kommunes identitet bygger på primærnæringene og primærnæringsenes utnyttelse og foredling av ressursene ved tidlig industrialisering, som for eksempel i møller og meierier, smier og sagbruk. Primærnæringene er i sin natur tradisjonsbærere. Det sikrer tilhørighet. Hvordan kan denne tilhørigheten bli formidlet til nye innbyggere i Sørums kommune?

Gjennom vårt samarbeid med kommunen er målsettingen for historielaget å komme i dialog med skoleverket spesielt, men også med barn og unge generelt. ”En gammeldags skole” på Vølneberg som retter seg mot 4de trinn i barneskolen, har et betydelig potensial for videreutvikling. Samarbeidet med Norsk Teknisk Museum på Slora Mølle om formidling av temaet ”fornybar energi” til 7de trinn på Fjuk barneskole, kan lett bli utvidet til å omfatte alle barneskolene i Sørums. Formidling av den kunnskapen som er samlet i Sørums

Dag Winding-Sørensen selger bøker på julemarkedet på Blaker Skanse. (Foto: Jørgen Kirsebom)

Bygdebok og andre skriftlige kilder, kan med fordel benyttes mer aktivt både i skoleverket og ved bibliotekene. Kjentmannsturer i regi av historielaget, på ben og i buss er gode tilbud.

Historielaget kan møte befolkningen gjennom skolen, men også på andre arenaer som medlemsmøter og arrangementer. Det er uansett viktig at vi makter å vekke oppmerksomhet i den yrkesaktive befolkningen – det er den som skal utvikle bygda videre, forhåpentlig med utgangspunkt i bygdas tradisjoner og identitet.

Forutsetningen for at vi skal lykkes med vår ambisiøse arbeidsplan, er at historielaget klarer å mobilisere gode ledere på både administrativt og operativt nivå, og at Sørums kommune, andre myndigheter og institusjoner samt det lokale næringslivet ser seg tjent med å samarbeide med historielaget vårt.

Vi trenger flere hjelpere for å komme i mål med alle våre planer og aktiviteter. Historielaget har nå så mange aktiviteter at det er vanskelig for styret og de medlemmene som har vært trofaste hjelpere i mange år å rekke alt det vi gjerne skulle ha gjort.

Vi ønsker derfor kontakt med folk som har lyst og anledning til å delta i det løpende arbeidet. Mer om dette på side 19.

Dag Winding-Sørensen

INNHold:

Leif Mathisen til minne	2	Et omvendt Amerikabrev	14
Lederens spalte	3	Rusleturer i 2016	16
Sanitetsforeningen i Blaker	4	Ny bok fra historielaget	18
Fra jernalderen og vikingtida	8	Arrangementer å merke seg	18
Lærling på Refsum	9	Trenger flere frivillige	19
Berømte eiere på gård i Sørums	10		

Blaker Sanitetsforening på sommertur til husmorskolen på Eidsvoll i 1945.

Fra venstre: Rad 1: Agnes Larsen, Martha Sæther, Bartha Stenby, Lina Bjørklund, Nelly Selin, Julie Skugstad, Anna Eide. Rad 2: Anna Lund, Anna Haugli, Agnes Haugli, Bertha Rønning, Anna Larsen, Astrid Svarstad, Dagmar Olsen. Rad 3: Marie Skovli, Astrid Hovind, Borghild Emilsen, Ragna Langeland, Hjørdis Tømte, Katinka Nordli, Astrid Eid (?), Olga Torgersen, fru Smedsli, fru Vold. Rad 4: Minda Tømte, Mathilde Nybakk, Dagny Svendsen, fru Wold, Tora Beite, Martha Fossum, Maren Eid (?), Ragnhild Sæther, Petra Eid. Elin Mørk og Louise Hovind har gjort et maysommelig arbeid med å finne navnene, og nå skal det meste stemme. Fotografiet er utlånt av Elin Mørk.

SANITETSFORENINGEN I BLAKER

Av Anne-Marie Lund

Sanitetsforeningene er kanskje den arenaen for frivillig arbeid som nesten alle har litt kjennskap til. De finnes over hele Norge, og i Sørums kommune har det vært fire aktive foreninger helt siden begynnelsen av 1900-tallet, og de har hver på sitt vis hatt innvirkning på lokalmiljøet.

I Sørums-speilet nr. 2/2016 skrev vi om Sørums sanitetsforening som ble stiftet i 1914. Nå er turen kommet til Blaker sanitetsforening, som ble stiftet allerede i 1912.

Ved å kikke i gamle protokoller og lese Marit Fagersands tale til 100-årsjubileet får vi et inntrykk av hva foreningen har betydd for folk i bygda.

Som i Sørums, var det også i Blaker en legefrue som tok initiativ til å stifte en sanitetsforening. Disse damene kjente nok godt til behovene for helsearbeid i bygda. Sigrid Haslem var gift med kommunelegen, og det første møtet var hjemme hos henne. 23 medlemmer ble meldt inn denne dagen i 1912. De fleste var fra Svarstad skolekrets. Etterhvert ble det dannet egne arbeidslag (kalt grendelag) i de andre

kretsene: Mørk i 1915, Fossum i 1935 og Fjuk i 1936. Det var fint med lokale lag i en tid da det var tungvint å dra langt på møte, for de fleste hadde ikke annet enn sykkel, spark eller egne ben som framkomstmidler.

Den årlige basaren og juletreffest for eldre var store arrangementer som alle lagene i Blaker samarbeidet om. Basaren hadde arbeidslagene på omgang i et egnet lokale i kretsen, juletreffest var vanligvis på Haugtun skole og etter hvert i samfunnshuset på Bruvollen. Grendelagene arrangerte også juletreffester og sommerturer i hver sin krets. På Rånåsfoss ble det på 70-tallet et eget grendelag, tidligere holdt hovedforeningen en del møter og tilstelninger på Rånåsfoss.

Nå er grendelagene opphørt, og alle er samlet i Blaker Sanitetsforening.

De første sanitetskvinnene i bygda må ha hatt mye pågangsmot. Sanitetsforeningen var ikke en «syklubb», her var det store og viktige oppgaver som skulle løses, og noe av det var temmelig krevende.

Den gangen var det vanlig at både fødsler og dødsfall skjedde i hjemmene. Ble noen syke og hjelpeløse, var det kvinnene i huset som hadde ansvar for pleie og stell. Noe av det første foreningen satte i gang med, var derfor å gi hjelp til dem som hadde syke å stelle hjemme. Det ble innkjøpt sykemateriell av mange slag. Foreningen hadde alltid et lager av materiell som var til utlån til hjemmene i perioder med sykdom. I tillegg sørget de for å ha et lager av klær, særlig spedbarntøy, sengetøy og ulltepper. Dette ble av og til lånt ut, men ofte gitt til dem som trengte det. Lister over gaver og utlån finnes i de

Styret i jubileumsåret 2012.

Foran fra venstre: Eva Tørres, Inger Lise Melnes (leder), Synnøve Bråten.

Bak fra venstre: Signe Moen, Marit Fagersand, Synnøve Langgård, Louise Hovind, Sissel Ryen, Bjørg Haglund. Foto utlånt av Blaker Sanitetsforening.

gamle protokollene, og gir et bilde av hvor smått og fattigslig mange hadde det. For oss i dag er det nesten vanskelig å forestille seg, men det var mange som søkte sanitetsforeningen om hjelp med slikt i de harde tidene på 20- og 30-tallet. Etterspørselen fortsatte å øke under og like etter krigen. Kanskje var det lettere å be om hjelp hos damene i sanitetsforeningen enn av «forsorgen», som det ble kalt? I det offentlige var det jo stort sett menn som skulle ta stilling til søknaden. Når det gjaldt slike ting, kunne det nok kjennes som at kvinner hadde større forståelse for behovet.

Det å få ansatt en fast sykepleierske i bygda som kunne tilkalles til hjemmene når det var alvorlig sykdom, var viktig. Vi vet at på 30-tallet hadde de fått til dette, og det var sanitetsforeningen som ansatte og lønnet «søstrene». Sanitets-søstera var et viktig innslag i bygda. Etter hvert fikk foreningen tilskudd fra det offentlige, fram til da hjemmetjenester ble en kommunal oppgave.

Kampen mot tuberkulose ble ført ved å dele ut opplysningsmateriell om hygiene, sette opp drikkefontener på skolene, gi støtte til sanatorieopphold, klær, medisiner og mat til dem som var rammet. Sanitetsdamene bidro også

ved pirquet-prøver og skjermbildekontroller, både med penger og praktisk assistanse. Fra 1947, da massevaksinering mot tuberkulose (BCG-vaksinen) ble satt i verk, var det en selvfølge at medlemmer av sanitetsforeningen hjalp til med gjennomføringen.

I 40-årsberetningen fra 1952 står følgende: «Krigsårene og årene rett etterpå ble en tid med stort arbeidspress. I 1942 var mangelsituasjonen i landet truende, og hovedstyret gjennom den svenske Norgeshjelpen fikk fatt på en del varer som skulle utdeles ved kontrollstasjonene. Det var både matvarer og pakker med spedbarntøy. Ved siden av kom det amerikanske, svenske og norske gavepakker. Alt skulle sorteres og fordeles blant de trengende. Det ble også gitt bidrag til de evakuerte fra Finnmark og Nord-Troms via innsamlingslister, og husrom måtte og skulle skaffes til de evakuerte. Det ble også samlet inn penger til «Bergenshjelpen» og «Krigens ofre». Ved siden av har foreningens ordinære helsearbeid vært drevet med utrettelig iver. Vareknapphet vanskeliggjorde virksomheten på mange måter, men likevel lykkedes det å få hjelpen til de tuberkuløse og andre trengende større enn aldri før.»

Allerede i 1930 ble det innført skoletannpleie i Blaker. Her betalte sanitetsforeningen alle utgifter inntil kommunen overtok i 1938. Fra 1953 sørget foreningen for at også småbarns tenner ble undersøkt. Alle barn mellom 3 og 7 år ble innkalt hvert år, sanitetsforeningen ordnet med lokaler og betaling til tannlegen som utførte undersøkelsen. I mange år var det professor Toverud som gjorde dette, senere ble det den lokale tannlegen som fikk jobben.

Drift av kontrollstasjon for mor og barn var en annen viktig oppgave for sanitetsforeningene. I Blaker ble dette satt i gang i 1936. Ettersom foreningen ikke hadde egne lokaler, var det barnekontroll mange steder i bygda, ofte på grendeskolen. Damene i foreningen fikk tak i lege, assisterte og tilrettela det praktiske. Etter at foreningen i 1967 fikk råderett over lokalet Kløverheimen i Blaker Sparebanks bygg på Blaker, ble barnekontrollene holdt der inntil kommunen overtok driften av helsestasjonene. Med Kløverheimen fikk endelig foreningen et etterlengtet eget sted å være. Foreningen hadde mye utstyr og eiendeler som tidligere var spredt rundt

på forskjellige steder, noe som gjorde alt mer tungvint. Nå ble alt samlet på ett sted, og foreningen fikk også et hyggelig møtelokale.

Det var også sanitetsforeningen som sørget for at alle barn i bygda fikk tran utdelt på skolen. Denne ordningen varte til langt ut på 60-tallet. I en protokoll fra 1941 er det notert følgende: «Medisintran innkjøpt den 18.10. En tønne tran. Tappet 160 flasker som skal fordeles på skolene.» Vi som husker den daglige dosen med tran på skolen, syntes nok at den smakte avskyelig og kunne godt tenkt oss å slippe å innta noe så fælt! Men den var et viktig bidrag til å bygge opp god «grunnhelse» i en tid da kostholdet kunne være dårlig og lite variert.

Selv om det var viktig arbeid som skulle utføres og dette alltid var i fokus, var sanitetsforeningen også en sosial møteplass for kvinnene. Før Kløverheimen ble bygd, ble møtene vanligvis holdt i hjemmene. Da kunne kvinnene besøke hverandre og holde på med «pent» håndarbeid – ikke stopping og lapping som til hverdags. I mange år var basargevinstene håndarbeider, og det ble sydd og strikket til foreningens kleslager.

Men selvfølgelig var kaffepausen med servering og prat et høydepunkt. Huset skulle ta seg best mulig ut når damene kom, gjærbaksten skulle være luftig og sukkerbrødet høyt! Til slutt var det utlodning til beste for foreningsarbeidet. Protokollene viser at møtene vanligvis var godt besøkt. Selvfølgelig kom det litt an på vær og føre, og hvilken årstid det var. Mange av kvinnene bodde på gårdsbruk, og i de travleste onnetidene kunne det nok være vanskelig for mor å få tid til å gå på sanitetsmøte.

I protokollene kan vi også lese at sanitetsmøtene hadde ekstra stor oppslutning under krigen. Det kunne være opptil 60 medlemmer som kom. Mange slags sammenkomster var jo forbudt da, men ikke sanitetsmøter. Dessuten gjorde nok knappheten i hverdagen det attraktivt å komme bort og få noe godt å spise. At de frydet seg over godsakene, viser et referat fra 1944: «Som bevertning vanket det deilige rundstykker med godt smør, kjøtttrull og ost, og deretter de herlige sprø sandkaker fylt med bringebær og ekte fløtekrem.» Slike detaljer om serveringen ble ellers ikke nevnt, men i knappe tider kjentes det nok viktig!

Ikke alle hadde plass til så mange, så det

ble holdt møter både på kommune-lokalet på Huseby og på Værhaug, der Blaker pleiehjem lå tidligere. Ikke alle hadde tilgang på slik mat heller, selv etter krigen. Derfor ble det år om annet vedtatt å forenkle bevertningen, slik at det kunne være mulig for alle medlemmer å være vertinner uten at det gikk utover husmorære og husholdningsbudsjett. Dette var viktig, for sanitetsforeningen skulle være for alle kvinner, uansett yrke eller sosial status. I dag er møtene på Kløverheimen. Fremdeles er det utlodning slik at det kommer inn penger til foreningen, og fremdeles er den første tirsdagen i måneden frikveld og hyggekveld for dem som møter opp.

Å gi hjelp til dem som trenger det, kan være så mangt. I Blaker har også sanitetsforeningen sørget for mye hygge og moro for folk i bygda samtidig som de skaffet penger.

På 40-, 50- og 60-tallet ble det arrangert fester på det tidligere ungdomslokalet «Granlund», og senere på Blaker samfunnshus på Bruvollen. Fremdeles er det nok noen som husker sommerfester på Svarstadmyra (tidligere idrettsplass i Blaker) og på Skansen. Her pleide fotballkamp å være et populært innslag. Det finnes et referat i Indre Akershus Blad fra Olsokfesten i Blaker i 1939. Fotballkampen var mellom et damelag fra sanitetens ungdomsavdeling og et såkalt «gubbelag». En av damene som deltok, forteller at gjennomsnittsalderen deres var ca. 16 år, mens «gubbene» nok var adskillig eldre. Jentene hadde selvsydde drakter, blå skjørt og hvit bluse med broderier i rødt og blått. De følte seg veldig fine, og kanskje var det denne selvilliten som gjorde at de vant overlegent over «gubbelaget», 4-1!

Noen husker kanskje den legendariske fotballkampen mellom sanitetsdamene og Blaker herredsstyret i 1949? Den endte 1-1, og skal ha vært svært underholdende. I referatet står det: «Sanitetsforeningens tilstelning på Svarstadmyra St. Hans aften ble meget vellykket. Været var alle tiders. Man fikk inn kr.871,00 netto. Aftenens store attraksjon var fotballkampen mellom herredsstyret og sanitetsdamene. Damene var av alle årganger. For å få stilt lag måtte herredsstyret sanke sammen både medlemmer av formannskapet og varamenn. Og alle var nok enige i at Jørgen Skugstad fortjente de blomster han fikk for sin innsats som målmann, skjønt resultatet ble

1-1. Sangkoret Fossegrimen og Blaker Hornmusikk underholdt på plassen. Ved siden av var det høyttaleranlegg og trekkspillmusikk. Kjøkkendepartementet kunne melde om at alt ble utsolgt, og alt ble avvirket så noenlunde etter programmet.»

På Svarstadmyra ble også «Blaker-prinsessa» med terner kåret flere år på rad. Dette var på 50-tallet, og ingen reagerte på at utseendet til ungjentene var det viktigste kriteriet. Det var dessuten sanitetsdamene selv som gikk rundt og fant kandidatene, så alt foregikk i sømmelige former.

På Blaker Skanse var det ofte «aftenunderholdning» med musikk og sang, sketsjer og opplesning. Det kunne være innleide utøvere, men foreningen hadde også egne krefter som stilte opp. Ofte bidro også elevene som gikk på Skansen. På disse kveldene var det dessuten gjerne en film eller et foredrag med tema som hadde med helse å gjøre. Slik drev også foreningen folkeopplysning. Om vinteren ble det ofte arrangert skirenn med artige innslag. Det var tønnevrenn og turer til Svarstadjern. På Rånåsfoss var det en gang kostymereenn der spreke sanitetsdamer satte utfordring i konkurransen med unge «Skanse gutter». Riktig fornøylelig, sier de som husker det.

Julefest for eldre var et tiltak som går igjen år etter år i protokollene. Før var det stuerent å bruke ordet «gammel» om dem som hadde levd lenge, så i mange år het det «Julefesten for gamle». Hit ble alle med alderstrygd invitert, og for dem var alt gratis. Festen ble den gangen holdt på Haugtun skole.

Fra 1952 kan vi lese følgende i protokollen: «Fjerde dag jul hadde vi vår årvisse juletreffest for gamle. Riktig mange av de gamle i bygda var til stede foruten en del foreningsmedlemmer og andre interesserte. I første etg stod et stort, vakkert juletre. Og i salen i anden etg var små, hyggelige bord dekket og pyntet med sanitetsflagg og grønt. Så det blev feststemning fra første stund. Etter at formanden, fru Dagmar Olsen, hadde ønsket velkommen, ble ordet gitt til sognepresten som holdt andagt. En kvartett av damer fra Kvevli gledet oss med sang og strengemusikk, før det var gang rundt juletreet til de kjære og kjente julesangene. Senere på kvelden sang sangkoret «Fossegrimen» flere sanger. Forsamlingen blev godt bevertet med kaffe to ganger. Først med julekaker til, og senere med deilige smørbrød. Det var bare å forsyne seg fra

det flotte dekkede bord. Festen blev avsluttet med at Fedrelandssalmen blev sunget.»

Hvert år har foreningen hatt sommer-turer, først og fremst for medlemmene, men det har også vært mulig for andre å bli med. I 40- og 50-årene var dette store begivenheter, og kanskje den eneste anledningen mange hadde til å komme bort og se noe annet enn hjembygda. Referatene fra turene viser i hvert fall at turene var populære og bød på fine opplevelser.

Mork arbeidslags sommertur i 1947 hadde nesten for mange deltakere.: «Klokken 8 om morgenen den 10. juni stanset Bjerkes største buss på Mork stasjon hvor de første deltagere steg på. Bussen stoppet ved alle veiskiller og tok med noen, så når vi kom til siste holdplass, som var Kvevli, var alle seter fulle, på noen satt det tre i stedet for to! De to som skulle stige inn, ble møtt med: «Ta med dikk taburetter!» «Dette blir en hard skyss», tenkte de nok, men de ruslet inn og hentet hver sin taburett som ble plassert i midtgangen av bussen. Nå var den ulovlig lastet med 37 passasjerer pluss sjåføren og ei småjente.» Likevel forløp turen uten uhell, og det var ikke lite de fikk med seg: Først et besøk på Statens Lærerinneskole i husstell på Stabekk, så til Kringkastingen og inn i «selveste studio», deretter til Folkemuseet på Bygdøy. Det ble en lang dag, men referenten avslutter slik: «Det var blitt sent, men vi var ikke slitne. På Trondhjemsveien gikk det unna, og med litt sang til underholdning, var vi snart hjemme i Blaker.» Til slutt blir det opplyst at turen kostet kr.7,50 for hver.

Opplysningsarbeid har vært viktig. Det har vært avholdt mange kurs i «sykepleie i hjemmet» og førstehjelp opp gjennom årene. Foredragsholdere utenfra har snakket om alt fra hygiene, riktige arbeidsstillinger, hvilke sykdomstegn en bør ta alvorlig til barneoppdragelse. På slutten av 60-tallet ble det arrangert populære «tenåringskurs» for ungdommer mellom 14 og 18 år, fire kvelder med hvert sitt tema og kursholder.

Arbeid for og med barn og unge har vært sentralt. Før krigen var det en aktiv ungdomsavdeling for jenter som var ferdige med folkeskolen. (Se omtalen av fotballkampen i 1939!) Barneforening ble stiftet i 1952, og hadde månedlige møter i fire-fem år. Noen av dagens aktive medlemmer

startet der, og forteller at disse møtene var noe de gledet seg til. Det var ikke så mange fritidsaktiviteter den gangen. Møtene var i hjemmene, og de sang, spiste, lekte og sydde på håndarbeidene de fikk tildelt. Disse skulle etter hvert loddet ut til inntekt for et formål innenfor sanitetsarbeidet. Sanitetsklubben var i drift i 20 år. Den ble stiftet i 1977 av unge mødre som hadde som hovedmål å få i gang en barnepark. Svært få fikk barnehageplass den gangen, og mødrene ønsket å komme deres, som for det meste bodde spreddt, også skulle få en mulighet til å komme sammen, leke og bli kjent med andre barn. Snart var det blitt barnepark på Fossum, og sanitetsklubben støttet også barneparkene på Mork og Rånåsfoss etter hvert som de kom i gang etter omtrent samme «mal». På begynnelsen av 80-tallet ble 6-årsklubben på Haugtun opprettet. Det var et førskoletilbud som ble drevet av sanitetsklubben med økonomisk støtte fra hovedforeningen. Nesten alle barn som ikke gikk i barnehage kom hit, og det ble ansatt dyktige og engasjerte ledere som forberedte barna på skolestart. Men fra 1996 skulle seksåringene inn i skolen, og tilbudet ble overflødig. Etter en stund var det ikke lenger noen sanitetsklubb heller. Årsakene kan være mange, men det er vel denne generasjonen som for alvor har fått oppleve «tidsklemma» med arbeid langt fra hjemmet og stort aktivitetstilbud for barna på fritida.

Etter hvert har det offentlige tatt over flere av oppgavene som sanitetsforeningen arbeidet med. Ved foreningens 50-årsjubileum sa ordfører Amundsen i sin tale at sanitetskvinner har hatt en våken sosial samvittighet. «Det er dere som starter en sak, fordi dere ser behovene. Så er dere glade når kommunen overtar, for det vil alltid være oppgaver nok å ta seg av for saniteten.»

I november 2012 feiret foreningen 100-årsjubileum med fest på Skansen. I jubileumsåret var det 94 medlemmer, men ikke så mange er aktive lenger. Gjennomsnittsalderen er høy og rekrutteringen lav, slik det er i mange lag og foreninger nå.

Men fremdeles er det bruk for frivillighet, og i tillegg til å gi penger til sakene som er bestemt fra sentralt hold, brukes midler på aktiviteter lokalt. Det er fremdeles månedlige møter, sanking og binding av fastelavnsris om våren

og salg av risene. Her er det fristende å nevne hvordan dette gikk for seg de første årene på begynnelsen av 50-tallet. Daværende formann, Dagmar Olsen, var gift med bakeren på Blaker. Datteren Reidun husker da de lagde i stand de første fastelavnsrisene. Bjørkeris ble skåret ned i en jordekant, og Bartha Stenby slaktet noen gamle høner som hun ribbet. Så ble fjærene tatt med til bakeriet, der de ble farget. Bakeren hadde jo remedier til farging. Det var mye arbeid sammenlignet med nå, når fargede fjær kommer ferdig buntet med blomstertråd, klare til å settes på kvistene!

Høstbasaren er en viktig inntektskilde, og den krever mye innsats, både det å lage gevinster, selge lodd på forhånd og arrangere selve basaren med trekning. I Sanitetsforeningens uke, uke 39, serverer sanitetsdamene frokost til elever ved Fjuk og Haugtun skoler. Elevene får god mat, damene får se fornøyde unger som synger og opptrer. Det blir arrangert populære sommerturer og teaterturner, og foreningens damer stiller opp med bakst ved mange anledninger i bygda, som kirkekaffe og institusjonsbesøk på Blaker aldersheim og Fjuk bofellesskap. Ved høsttakkefesten i Blaker kirke er det alltid sanitetsdamene som sørger for kirkekaffe, og kollekten går alltid til kreftsaken. Hver torsdag kommer dessuten noen fra saniteten med «handletralla» for å glede beboerne på Blaker Aldersheim. De eldre kan få kjøpt seg litt av hvert da, og ikke minst er det en anledning til en prat og avveksling.

Det kommer stadig søknader om støtte til gode, lokale tiltak som sanitetsforeningen bidrar til.

Tidene forandrer seg, og mye er annerledes enn da foreningen ble stiftet. Marit Fagersand avsluttet sin tale ved 100-årsjubileet slik: «Om hundre år er allting glemt, sies det. Men vi får håpe og tro at Norske Kvinners sanitetsforening ikke skal glemmes, men vil bestå i mange år framover. Arbeidet for å bedre kvinners helse og livsvilkår går som en rød tråd gjennom hele vår virksomhet lokalt, nasjonalt og internasjonalt». ■

Kilder:

Utstyrsprotokoll fra 1937 til 1953

Møteprotokoller for Blaker Sanitetsforening fra 1942 og framover.

Jubileumsberetningene fra 1952 og 1962 og utklipp fra

«Indre Akershus Blad» 1939 og nov.1962

Tale ved 100-årsjubileet av Marit Fagersand.

FRA JERNALDEREN OG VIKINGTIDA

- NYE FUNN I SØRUM

Av Trond Gåsland/Asbjørn Langeland

I SørumSpeilet nr. 4 – 2015 hadde vi en artikkel om søking med metalldetektor og funn som var gjort i Frogner og Vesterskaun i 2014-2015. De som søker, gjør stadig nye funn, og nå har vi fått opplysninger om funn som Trond Gåsland har gjort i området rundt Sørum kirke og i nærheten av Blaker kirke.

Noen av gjenstandene som Trond Gåsland har funnet, er meget gamle. En mynt og ei spenne (fibula) stammer fra romersk jernalder. Mynten er fra det andre hundreåret av vår tidsregning, og spenna er nesten like gammel. I artikkelen i nr. 4-2015 ble det også vist bilder av noen meget gamle gjenstander som var funnet med metallsøker. Disse funnene sammen med mange andre oldtidsfunn som er gjort i Sørum, bekrefter at det har bodd folk i bygdene våre i flere tusen år.

Flere av gjenstandene som er funnet, har sin opprinnelse langt utenfor Norge. Det viser at de som bodde på Romerike for et par tusen år siden, også hadde kontakt med folk fra fjerne land. Om de sjøl har vært ute i verden og tatt med seg mynter, smykker og andre gjenstander hjem, eller om det har vært besøkende utenfra som har bragt dem med seg, er det ingen som vet. Men det har sikkert vært forbindelse begge veier.

Nedenfor viser vi bilder som Trond Gåsland har tatt av noen av funnene han har gjort. Vi viser også til baksiden av bladet, der det er bilde av en meget godt bevart 12-skilling som Trond Gåsland fant på Søndre Sørum i mai 2016.

Dette er de to sidene av en romersk denar utgitt av keiser Antonius Pius i år 161. Mynten er funnet på Svarstad Vestre i Blaker våren 2015.

24 skilling 1744 funnet på Sørum Søndre i april 2015.

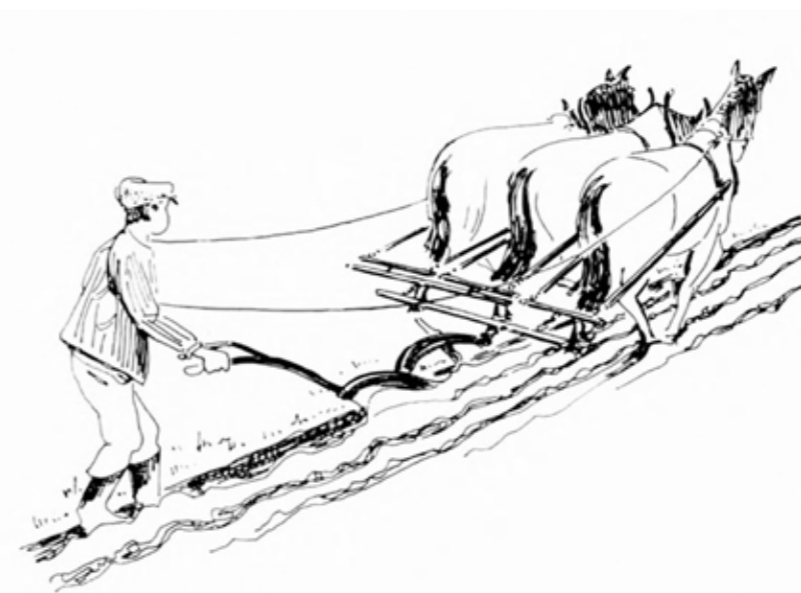
Her vises de to sidene av en Hedeby-mynt. Dette er en av Danmarks første mynter, preget i Hedeby ca. år 825. Funnet på Sørum prestegård våren 2015.

Vektlodd av bronse fra vikingtida (ca. år 1000) funnet på Sørum prestegård våren 2015.

Halv likearmet spenne. Tidlig vikingtid, ca år 800-850. Funnet ved Sørum kirke i april 2016.

Fibula fra romersk jernalder (ca. år 200-400) funnet på Sørum prestegård april 2015.

LÆRLING PÅ REFSUM

Av Aslak Lidtveit

I en jubileumbok utgitt til Vinterlandbruksskolens 75-årsjubileum har flere tidligere elever fortalt om minner og opplevelser fra skoletida. Artikkelen nedenfor er skrevet av Aslak Lidtveit som var landbruksdirektør 1955-68 (sjef for Statens landbruksforvaltning.)

Fint skulle det gjerast . . .

Ein fin vårdag i 1916 kom eg saman med 4-5 andre unggutar til Vinterlandbruksskulen som som då var i Akersgata 44, for å ta til som lærling under skulen. Først måtte vi gjennom eit stutt kurs for å læra listeføring og ymse anna som m. a. også gjekk ut på å læra folkeskikk og korleis vi skulle oppføra oss på ein framand stad. Det var mitt første møte med Olav Sendstad. Nordlid lærte oss listeføring og Sendstad folkeskikk. Religiøs som Sendstad var, fann det han naturleg å råda oss til å gå i kyrkja om sundagane, men så la han til: «Jeg vet ikke om dere er religiøst innstilt, men jeg vil likevel anbefale dere å gå i kirken, i hvert fall er der mange pene jenter å se». Han visste korleis han skulle lokka ungguten.

Etter nokre dagar i Oslo, eller Kristiania som hovudstaden heitte då, reiste vi til lærlingestadene, og for mitt vedkommande vart det Refsum, som vart drevet av brødrene Olav og Ingvald Sendstad.

Eg kom beint frå Setesdal og tala mitt heimemål purt og reint. Om kvelden første dagen kom Ingvald Sendstad inn på rommet som eg skulle dela med ein annan lærling, Johan Fossum frå Oslo. Sendstad vende seg då til Fossum og

spurde om han skyna kva eg sa. «Ikke et mukk» svara Fossum. Det var litt av eit sjokk, men der var inga fåre, han skyna meg snart, og med Sendstad som var hedmarking, og romerikingane elles på garden hadde eg inga språkvanskar det eg kan minnast.

Refsum var ein stor gard, om lag 900 dekar dyrka jord og noko skog. Det første eg fekk å gjera var å ploygja. Og eg som ikkje før hadde sett eller bruka noko anna enn ein fjording og ein liten plog, vart no sendt ut på eit stort jorde med eit beite på tre hestar, og ein, etter mi meining då, kjempeplog. Men det nytta ikkje å klø seg i hovudet. Det var å gå i gang. Men strakst kom Olav Sendstad inn i biletet, og han kunne ploygja sjølv og lærde meg både å ploygja og harva med ymse typer av harver. Fint skulle det gjerast, med snorrette plogfårer og harvedrag. Ein dag han hadde eksesert lenge med meg, kom Ingvald burt til meg og sa at det var rett alt det broren hadde lært meg, men la til at eg skulle hugsa på at det var viktigare å få gjort arbeidet fort enn å gjera det fint.

Olav Sendstad var eit menneske som på mange måtar var langt framom si tid. Han var så vidt eg veit den første som innførte driftslære ved jordbruks-

skulane og skreiv ei lærbok i faget. Han var og langt inne på det som vi kallar arbeidslære, nemlig å bruka kroppen rett i dei ymse arbeidsoperasjonar. Eg har eit godt døme på det frå Refsum.

Ein dag skulle eg vera med agronomen og så kveite. Såmaskina var stelt i stand og agronomen var på bua og henta ein sekk med såkorn som han sette på trappa. I det same han skulle bera sekken til såmaskina, kom Olav Sendstad gåande. Nei, seier Sendstad, det skal Lidtveit gjera. Vel, det må vera greit, tenkte eg og tok sekken på ryggen, slik som eg var vandt til heimanifrå. Men det var ikkje bra for Sendstad. Han forklåra inngående at det var ei bereform som tok altfor mykje på musklar i sener og kne. Det vart for mange vinklar. Rygg og kne skulle vera heilt rette. Det einaste eg fekk lov å bøygja var hovudet og nakken. Under hans instruksjon måtte sekken av og på utallige gonger før han vart nøgd. Vi heldt på med det så lenge at det byrja regna og han ga ordre om ikkje å så førebils, til stor ergring for Ingvald. Og så byrja same eksersisen, men denne gongen gjaldt det å bera ei tung bær opp trapper. Det vart mange gonger opp og ned trappene før Olav Sendstad tykte det var nok. Men eg lærde å bera den gonga.

Den lærdom eg fekk av Olav Sendstad i arbeidsteknikk kom vel med då eg året etter kom attende til Refsum som agronom. Og m. a. skulle hjelpa til med å lera opp nye lærlingar. Då kopiera eg Olav Sendstad så godt eg kunne, men hugsa Ingvalds ord om at arbeidet og skulle gjerast raskt. ■

Les mer om brødrene Sendstad på side 10-13.

Søndre Refsum: Refsum på Sendstads tid. Bildet er kopiert fra Helge Refsums bok, *Ætten Refsum fra Romerike*.

BERØMTE EIERE PÅ GÅRD I SØRUM

- Brødrene Sendstad på Refsum

Av Asbjørn Langeland

I begynnelsen av forrige århundre var gården Refsum kjent i landbrukskretser over hele Norge. Mange som siden fikk viktige stillinger innen landbruksforvaltning, forsknings- og utdanningsinstitusjoner hadde vært på Refsum som lærlinger og fått sine grunnleggende kunnskaper fra brødrene Olav og Ingvald Sendstad.

Refsum ligger lengst nord i Vester-skaun krets, langs vegen mellom Knatten og Kløfta. Fra gammelt av var Refsum en av de største gårdene i Sørsum. I 1857 ble gården delt i to bruk, Nordre og Søndre Refsum. Søndre Refsum ble det største bruket, og før en omfattende nydyrking i siste halvdel av 1900-tallet hadde gården ca. 1000 mål innmark og 1000 mål skog. I 1964 skjedde det på nytt en deling av gården, da ble Søndre Refsum delt i to bruk, men den delen av gårdshistorien hører ikke med til det jeg skal fortelle om i denne artikkelen.

Refsum og Vinterlandbruksskolen

I 1895 begynte en spesiell epoke i gårdens historie. Da kjøpte brødrene Olav og Ingvald Sendstad fra Nes i Hedmark (nå Ringsaker kommune)

Søndre Refsum. Olav Sendstad (f. 1859) tok eksamen ved Den høyere avdeling ved Norges Landbrukshøgskole i 1884, og i 1886 grunnla han en privat landbruksskole, Vinterlandbruksskolen i Kristiania sammen med Bastian R. Larsen. Sendstad ble skolens bestyrer, og i 1895 ble han eneier. Han fortsatte som skolens styrer og eier til han døde i 1928; da hadde han ledet skolen i 42 år.

Det var en svært krevende økonomisk oppgave å drive en privat landbruksskole, og en av de store utfordringene Sendstad gav seg i kast med, var å få statstilskudd til skolen. Det første statstilskuddet på ett tusen kroner fikk skolen i budsjettåret 1892-93, men økonomien var fortsatt vanskelig i mange år. For alle landbruksskoler var det nødvendig å kunne tilby elevene både teoretisk og praktisk kunnskap, og blant flere ledende landbruksbyråkrater var det betydelig skepsis til en land-

bruksskole som ikke hadde eget gårdsbruk. Da brødrene Sendstad kjøpte Refsum, fikk Vinterlandbruksskolen en fin mulighet til å tilby praksisplasser i rimelig avstand fra Kristiania. Sendstad hevdet at den beste formen for praktisk opplæring ville elevene få når de var lærlinger på privat drevne gårdsbruk. Vinterlandbruksskolens undervisning var lagt opp med den forutsetningen at elevene skulle ha solide praktiske kunnskaper før de begynte på den teoretiske utdanningen. Skolen inngikk derfor avtaler om lærlingeplasser med dyktige bønder med velutstyrte og vel-drevne gårder, og på Refsum hadde de alltid flere lærlinger samtidig.

På Refsum var det Ingvald Sendstad som styrte. Ingvald var født i 1867, og han tok eksamen på Vinterlandbruksskolen i 1890. Etter det var han i noen år agronom på storgården Melsom i Stokke. Ingvald sto for den daglige

drifta på Refsum i over 30 år til han døde i 1927. Han

bodde på gården sammen med et stort antall arbeidsfolk og lærlinger, alle var unge mennesker som kom fra forskjellige steder rundt om i hele landet. Som eksempel kan vi se på folketellinga fra 1900. Da besto Ingvald Sendstads huslyd av han sjøl som «far i huset», ei husbestyrerinne fra Stange, en agronom fra Bergen, tre landbrukslærlinger fra henholdsvis Sunnmøre, Finnmark og Kristiania, en stallkar fra Hamar, to jordbruksarbeidere fra Sør-Odal, en kvegrøker fra Seljord, ei tjenestejente fra Sørsum og ei fra Ullensaker. Alle var ugifte, den yngste 16 og den eldste 29 år. I folketellinga for 1910 var størrelsen på husholdningen omtrent den samme. Folketellingene ble imidlertid tatt opp seint på høsten, og antall lærlinger og arbeidsfolk var betydelig høyere om sommeren. Horgen skriver i Sørsum bygdebok (b. 4) at om sommeren kunne det bo opptil 20 personer i hovedbygningen, i tillegg var det flere andre boliger for de ansatte på gården.

Under Ingvald Sendstads ledelse ble Refsum et mønsterbruk. Gården fikk etter hvert en av landets beste kubesetninger. I 1907 ble det arrangert en stor mønstring av norsk landbruk i Kristiania med utstilling av husdyr, landbruks- og hageprodukter og redskaper. Samtidig ble det også arrangert et nordisk landbruksmøte med foredragsholdere fra de fremste forskningsmiljøene i Norden på den tida. De to høyest ytende kuene på utstillingen kom fra Refsum. Den beste hadde en årsproduksjon på 4 477 liter mjølk, og det var meget høyt, ikke bare i norsk målestokk, men også internasjonalt. Svineavl var et annet felt der gården utmerket seg, og i flere år var gården avlsstasjon for landsvin i Akershus. Ellers la brødrene Sendstad vekt på at

Refsum skulle ligge i fremste rekke når det gjaldt dyrkingsmetoder, gjødsling og mekanisering.

Det er ikke skrevet mye om Ingvald Sendstad, men det er imponerende å se at han bare var 28 år da han påtok seg ansvaret som gårdsbestyrer på den store eiendommen med så mange folk. Han må ha vært en meget dyktig bonde og en fremragende leder. Det er blitt fortalt at han hver formiddag og ettermiddag tok en runde til alle steder på gården der det foregikk arbeid, for å påse at tingene var i orden og at arbeidet ble riktig utført.

En fast organisert lærlingeproses

Det ble stilt betydelige krav til Vinterlandbruksskolens lærlinger. I tillegg til å delta i alle slags praktiske gjøremål på gården, skulle de avlegge fylldig dokumentasjon på mange felt. I sine arbeidsbøker skulle de føre timelister over alt arbeid de deltok i. Videre skulle de foreta værobservasjon tre ganger om dagen med angivelse av værtype og vindretning, temperatur og barometerstand. De skulle beskrive gården med arealer og bygninger og redegjøre for hvilke vekster åker- og engarealet ble nytt til. De skulle skaffe seg informasjon om gjødsling, såvarer etc. og sette opp regnskap for de forskjellige produksjonene. Den dokumentasjonen de hadde med seg fra lærlingegårdene ble grunnlag for undervisningen i driftslære når de kom på skolen.

Arne Kveset fra Solør som var lærling 1907-08, har antakelig lagt ekstra flid i listeføringa, for hans opptegnelser ble vist fram på den store Jubilæumsutstillingen på Frogner i Kristiania i 1914. Timelistene hans viser at han i løpet av det året han var praktisk, har deltatt i alle slags gjøremål på

gården, men forholdsvis lite arbeidet med husdyra.

Sammenlagt hadde han arbeidet 2 867 timer i løpet av et år. Det er over 1000 timer mer enn et normalt årsverk i dag. Ellers gir han opplysninger om dyretall og arealbruk som det kan være interessant å gjengi litt av. Gården hadde 9 arbeidshester og 4 unghester, 37 kuer og 17 ungdyr og okser og ellers griser og høner. Halvparten av den dyrka marka ble nytt til eng, mens den andre halvdel var åker. Av åkervekster hadde de bygg, rug, havre og erter, rotvekster (turnips) og poteter. De gjødslet selvsagt med husdyrgjødsel, men det ble også brukt kunstgjødsel som thomasfosfat, superfosfat, kainitt og chilesalpeter. (Kainitt er et mineral som inneholder kalium og magnesium.)

Olav Sendstad – skolemann, fagmann og organisasjonsmann

Olav Sendstad var en fremragende skolemann som fikk stor betydning for landbruksutdanningen her i landet. I 1898 fikk han statsstipend til studiereiser til Skottland og England, og seinere var han på studiereise til Tyskland. I disse landa fikk han impulser og idéer som han brukte både i undervisningen og i driftsopplegget på Refsum. Et fagområde som spesielt engasjerte ham, var økonomi. Sendstad knyttet økonomi til et fag han kalte driftslære, og dette faget ble etter hvert innført ved alle landbruksskoler. Sendstad gav ut den første læreboka i faget i 1897, og siden utvidet han den i nye utgaver. Mens han ledet Vinterlandbruksskolen, kom skolens tilbud etter hvert til å omfatte mye mer enn en alminnelig agronomutdanning. I 1923 ble det etablert en videregående avdeling, forvalteravdelingen. Dette

Bildet er tatt på Refsum og viser en Mogul traktor med stubbebryter. Til venstre for traktoren: Aksel og Ingvald Sendstad. Til høyre en gårdsarbeider på Refsum som ble kalt «Worse», dernest Maurits og Olav Sendstad. Bildet tilhører Axel Valen-Sendstad.

var et ettårig påbyggingskurs som bl.a. inneholdt handelsfag, økonomi og regnskapslære. Skolen utviklet også et kveldskurs tilrettelagt for offentlige tjenestemenn. Dette kurset ble tilbudt første gang i 1908, og gjennom mange år hadde det stor søkning. Til å ta dette kurset fikk militære befalingsmenn særskilt støtte av Forsvarsdepartementet. Et tiltak som først ble iverksatt etter Sendstads død, men som tydelig var i hans ånd, var et tilbud om landbrukspraksis for teologer. I perioden 1930 – 36 fikk 57 teologer en tre måneders landbrukspraksis tilrettelagt fra Vinterlandbruksskolen.

Sentralstyremedlem i Norges bondelag i en mannsalder

Olav Sendstad var en kjent person i det offentlige liv i sin samtid. Den største innsatsen utenom Vinterlandbruksskolen og gårdsdrifta på Refsum gjorde han i Norges Bondelag (de første åra var navnet Norges Landmannsforbund). I 1901 ble han den første formann i Landmannsforbundets fylkeslag i Akershus, og samme år ble han sentralstyremedlem i Landmannsforbundet. I 1903 ble han forbundets viseformann. Sendstad satt i Landmannsforbundet/Bondelagets styre helt til 1927, og han ledet en rekke utvalg og komitéer. Han var en ivrig debattant og en høyt verdsatt foredragsholder ikke

bare i landbruksforsamlinger, men i organisasjoner som Forsvarsforeningen, Statsøkonomisk Forening og mange andre. I Norsk biografisk leksikon står det at «Sendstad var ein av dei fremste landbruksøkonomane i Noreg i si tid».

Sendstad var ikke aktiv i partipolitikk, men han hadde et stort kontaktnett blant tidas politikere. I dag ville en sagt at han var en lobbyist med stor innflytelse. Det var landbrukets plass i samfunnet og landbruksbefolkningens kår han først og fremst var opptatt av. En sak han i mange år engasjerte seg spesielt i, var «kornsaken». På slutten av 1800-tallet og framover til første verdenskrig 1914-18 hadde det norske kornet ingen tollbeskyttelse, og korndyrkinga i Norge var på et lavmål. Sendstad agiterte sterkt for å få ordninger som kunne fremme korndyrkinga, bl.a. tollbeskyttelse av norskavlet korn, statlige korninnkjøp og beredskapslagring av korn i offentlig regi. En av hans kjente formuleringer var: «Norge bør ikke alene sikre sin kornforsyning på skipskjølen, men også på plogkjølen.»

I 1905 ble Sendstad medlem av et kornutvalg som Regjeringen oppnevnte, men det førte ikke til noen øyeblikkelig løsning. Verdenskrigen 1914-18 gav imidlertid store problemer for matforsyningen i landet, og i 1915 tok statsminister Gunnar Knudsen initiativ til et møte om kornforsyningen. Nå fikk

Sendstad gehør på høyeste hold for sin hjertesak. Møtet i 1915 ble innledningen til en statlig kornpolitikk som medførte at staten begynte å gjøre innkjøp av norskavlet korn, bygde kornsiloer i Oslo, Hamar og Stavanger og til slutt etablerte Statens kornforretning i 1929. I Bondelagets jubileumsbok 1956 blir Olav Sendstad kalt «kornapostel».

Æresbevisninger fra kongen

For sin samfunnsgagnlige innsats mottok Olav Sendstad to av den norske stats høyeste æresbevisninger: Ridder av St. Olavs Orden og Borgerdådsmedaljen. På Hamar er Olav Sendstads gate oppkalt etter ham.

Forsøk og avlsarbeid

– Refsumrug og Refsumbygg
Selv om Olav Sendstad hadde sitt daglige virke i Oslo og bodde der, var han sterkt engasjert i det som forgikk på Refsum. I helgene tok han gjerne toget til Kløfta og gikk til fots til Refsum. Søndag morgen holdt han andakt for folka på gården. Siden gikk han til gudstjeneste i Ullensaker kirke som lå noe nærmere enn Sørums kirke.

Samspelet mellom gårdsdrifta og landbruksskolen var viktig for ham. Resultater og erfaringer fra gården ble dokumentert og gav grunnlag for undervisningen. Som et ledd i dette, var han også opptatt av planteforedling

Både i husdyravl og plantedyrking søkte han å få fram det beste av de lokale husdyrrasene og plantesortene gjennom systematisk utvelgelse. På denne måten utviklet Sendstad egne sorter av bygg og rug som ble kalt Refsumbygg og Refsumrug. Han fikk også fram en potetsort som han kalte Skaun. Skaun var det gamle bygdenavnet til Sørums, jfr. dagens Vesterskaun. Refsumbygg fikk neppe noen stor utbredelse utenfor Sørums og nabobygdene. Men Refsumrug ble en anerkjent sort på landsbasis. I en artikkel av professor Erling Strand så seint som i 1979, nevnes Refsumrug som en rugsort som fortsatt ble dyrket.

En kan vel regne med at Sendstad hadde god kontakt med Bastian Larsen som var hans kompanjong da de etablerte Vinterlandbruksskolen, også etter at Larsen trakk seg ut av skolevirksomheten, og at Larsen kanskje var rådgiver i arbeidet med planteforedling

på Refsum. I følge professor Strand var Bastian Larsen grunnleggeren av den moderne forsøksvirksomhet med jordbruksvekster her i landet. Larsen og Sendstad var begge hedmarkinger, de hadde studert samtidig på Ås og var altså sammen om å etablere Vinterlandbruksskolen. Larsen ble seinere direktør og professor på Landbrukshøyskolen.

Søsken med tilknytning til distriktet vårt

Olav og Ingvald Sendstad vokste opp i en søskenflokk på 8. Også en tredje av søsknene fikk tilknytning til Sørums, nemlig Marie (1861-1935). Hun var utdannet meierske og arbeidet i flere år ved Blaker Meieri. Broren Aksel (1872-1922) var også utdannet ved Norges landbrukshøyskole. Han og Olav hadde et nært samarbeid ved Vinterlandbruksskolen. Aksel kjøpte gården

Herremyr i Nes som familien fortsatt driver.

Refsum ble solgt da Olav Sendstad døde

Ingvald Sendstad døde i 1927, og Olav Sendstad døde i 1928. Etter Olav Sendstads død ble Søndre Refsum solgt til Immanuel Aalling, bestefar til dagens eier Svein Aalling. ■

Kilder:

Rovde, Olav. *I kamp for jamstilling 1896-1945. Norges Bondelag 1896-1996.*

Werner-Hansen, Georg, red. *Norges Bondelag 1896-1956.*

Vinterlandbruksskolen. *Landbruksakademiet. 75 år. Sandberg, Magnus. Kornakset er de fjær, som løfter dig atter, du ørn! 1986.*

Strand, Erling. *Norsk kornforedling og korndyrking. I Statens kornforretning; Korn er liv. 1979.*

Historielagets kalender for 2017

Kalenderkomiteen som ble etablert i fjor, er i ferd med å legge siste hånd på verket og de regner med at historielagets kalender for 2017 blir klar for salg ca. 15. november.

Den får samme formen som 2016-utgaven, med spiral i ryggen og litt informasjon om Historielaget og vårt arbeid i tillegg til historiske bilder med forklarende tekst og kalendersider. I komiteens sitter Kåre A. Bøhler, Elin Mørk, Åge Monsrud og Anders Henriksen, og det rytes at de i år har konsentrert seg om bilder fra forskjellige lag og foreninger i bygdene våre. Mange av dere får nok besøk av en kalenderselger og kalenderen blir å finne på div. julemesser hvor historielaget delta, men kan også bestilles på telefon til en av disse: Kåre A. Bøhle – 938 76 365, Dag Winding-Sørensen – 995 43 747 – Gro Langeland – 905 36 588.

Forslag til kommunedelplan for kulturminner i Sørums 2016-2020

Har vært ute til høring. - Behandles politisk ganske snart

brann for noen år siden. Kulturminnekonulenten opplyser at hun svært gjerne tar kontakt med henne hvis de oppdager at det er gitt gale opplysninger om deres eiendom. Historielaget ved nestleder Gro Langeland kan også kontaktes hvis dere lurer på noe, mobil 90 53 65 88, epost: gro.lang@online.no

Kommunens folk har jobbet iherdig med den nye kulturminneplanen og den ble sendt ut på høring med svafri i august. Kulturminnekonulent Bodil Westby opplyser at hun regner med at den blir behandlet politisk før nyttår.

Blaker og Sørums Historielag sier seg godt fornøyd med den måten arbeidet har vært lagt opp. Vi som har et stort engasjement på dette området er invitert inn i arbeidet underveis, Det har også vært holdt flere åpne møter hvor publikum har kunnet komme med innspill.

Det dokumentet som nå foreligger er informativt og gir nyttige og gir viktige opplysninger om kommunens gamle og nyere kulturminner både til politikere, de ulige avdelinger i kommuneadministrasjonen og befolkningen. I en kommune med så store endringer og så stor økning i innbyggertallet som det vi har opplevd de siste årene, er det spesielt viktig å ha et oversikt over både fjern og nær fortid og de forpliktelsene vi alle har overfor kulturminnene i kommunen. Mange eiendommer er registrert med detaljerte opplysninger. Med så mye fakta som det er lagt inn her, kan det naturligvis snike seg inn en og annen feil, for eksempel at det på en gård står at bolighuset er gammelt og restaurert, mens det i virkeligheten er nybygget etter en

...søndag efter første skal jeg til Thoreid da vil det
 ...ve dit med. Ingen Nyhed har jeg nu din
 ...ang end alt er ved det gamle her i Blakjer
 Enflittig hilsen fra Din Broder
 Siver O. Mørk
 ...te søndag var jeg i den nye kirke den ...

ET «OMVENDT» AMERIKABREV

av Anne-Marie Lund

Mange nordmenn reiste til Amerika for å søke lykken både på 1800- og 1900-tallet. Det var en lang og kostbar reise den gangen, og de fleste kom aldri mer tilbake til «gamlelandet». Den eneste kontakten med slekt og venner her i Norge, var gjennom brev, og «Amerikabrev» ble et begrep. Slike finnes det nok fremdeles noen av hos flere av oss.

Men noen av dem som dro over Atlanterhavet, vendte hjem igjen. Ofte hadde disse gjort det ganske bra «over there», de hadde lagt seg opp penger og kunne komme hjem med gaver og historier om det spennende de hadde opplevd. Men hvordan var det å komme tilbake til gamle Norge og hjembygda etter å ha vært ute i den store verden? Det kan et brev fra en hjemvendt «norskamerikaner» fortelle oss litt om.

Elin Mørk kom til oss med et brev fra en slektning, Syver Olsen Mørk, som kom hjem i 1891 til barndomshjemmet på gården, som broren nå hadde over-

tatt, etter ti år i «Junaiten». Brevet er til hans søster i Kristiania, og her forteller han hvordan han overrasket familien ved hjemkomsten, han kommenterer det han ser og hører, og slik gir brevet oss et lite innblikk i livet her i bygda for over hundre år siden. Både innhold og uttrykksmåte gir oss et bilde av forholdene.

Brevet er skrevet av nokså nøyaktig, bare noen få steder er det satt komma og punktum for lesbarhetens skyld. Det er artig å se at språket hans er litt påvirket av amerikansk, det skulle jo også bare mangle etter ti år. Sverige

er nevnt i brevet, det er fordi brorens kone, Ingeborg f. Kull, kom fra Boda i Sverige. Syver Olsen Mørk ble værende i Norge, og året etter at han kom hjem fra Amerika, giftet han seg og ble bonde på Lomsnes i Aurskog.

TAKK TIL VÅRE SPONSORER

Økland & CO
Sørumsand

Akershus
Energi

Blaker Sparebank

BYGDESERVICE

Kjære Søster!

Vell, jeg kom hjem kl. 9 aften allrights, de havde ikke gaaet til sengs enda. Breukortet jeg havde sendt fik jeg paa Stationen saa de vidste intet om min kommen. Paa Gaarden hørte de os, førend jeg fik kommet ind. Ingeborg kom ud med en lampe. Jeg hilste Goodevening, hun kjendte mig straks, saa kom Broder ud. Jeg tænkte jeg maa til aa fikse paa mig litt ellers vil alle kjende mig. Jo jeg brøt ned huen, opp med trøiekraaven i en hast, han var nesten ved siden af mig førend jeg vidste det. Jeg hilste paa ham, kan jeg faa hus her i nat. Aajo det faar vel gaa an sagde han, men saa fik han se min Trunk, og saa tog han mistanke. Hjalmar kom ogsaa ud, men han blev saa overasket at han intet sagde. Saa gik vi ind i Gangkammerset, saa gik Hjalmar ind til sin Bestemor og fortalte at en mand var kommet og vilde snakke ved hende. Moder kom, jeg takkede for det, og saa maatte jeg spørge om hun kjendte mig igjen som jeg forstod at hun ikke gjorde. Saa maatte jeg fortelle hvem jeg var, at jeg var fra America. Til sidst fortalte jeg mit Navn, men hun kjendte mig ikke. Til sidst maatte hun tro det. Men jeg kan ikke beskrive hvor rart det var at faa se Moder igjen tillige saa rask og kry som hun er. Jeg havde tænkt hende langt anderledes. Hun har ikke tabt sig saa meget enda, jo hendes Haar er blevet graat, men hun springer omkring lige let som før.

Næste Morgen saa skulde jeg gaa til Hans Vestreng og hilse paa ham. Han huggede Tømmer lige nedenfor Stubberud i den lien nedenfor Huset. Min broder fulgte med, da vi kom paa haugen saa bad jeg Ole staa litt tilbage medens jeg gik ned til Hans. "Du driver og hugger tømmer", ja det gjorde han. "Hvem tilhører denne skog?" Ole Mørk. "Hvor er veien til Krogstad?" Gaa langs bekken hele veien, saa finder du Krogstad. Tør jeg spørge hvem denne mand er sagde Hans. "Kjender du mig ikke?" Nei. Saa fortalte jeg jeg ham det. Men han er bleven gammel, ligeledes Mari hans Kone.

Jeg har været hos H. Jødahl, Anne Berger og Ole Eid og skal til Toreid og Branstorp om 2 uger. Jeg har snakket ved min lærer T. Johannesen, var nede i Skolestuen 2 Gange og hjalp ham med barnene. Det var morsomt at komme derned som jeg har siddet saamangenen gang for samme Mand.

Vi har hørt stor Fremmede fra Sverige nemlig Ole Jødahl som er gift med Ingeborgs søster. Det er 22 aar siden han var paa disse grændser allsaa søn til gamle Johan Jødahl om du kjendte ham. Ole og Ingeborg skal følge med til Sverige neste uge formodentlig til Kull. Moder er frisk, havde litt ondt i hovedet en dag efter jeg kom hjem, men er nu lige kry, stod paa 1/2 dag. Det var slemmt at du var daarlig, men det er jo overstaaet nu. Du faar prøve at være saa forsiktig som du kan at du ikke haver for tynde klæder paa. Jeg skulde skrevet før, men jeg har været borte hele tiden, saa tiden har været knap men du faar have mig undskyldt.

Husene synes jeg er mindre nu end før her paa Mørk. Det er noksaa hyggeligt at komme rundt i alle Rum og steder som man hat tilbragt sine fornufts dage. Bolette Branstorp og Hr. Hogseth har nu kjøbt ringe saa dem er nu offentlig forlovede. Ole Eids barn ere meget pene og hyggelige. Bolette er rent en skjønhed. Johan arbeider nu for Ole Berger. Fruen er noksaa trivelig og fed, men Berger har tabt sig meget.

Vell vi ere allesammen friske til dato, det samme ønsker jeg at du er. Hils Tante og Onkel og alle Gutterne baade store og smaa, ligeledes Olava Larson fra mig.

Vil du kjøbe mig 1 Dusin Bomulds Tørklæder som dem du bruger at knytte om Hovedet, om sommeren eller om Vaaren, til en 65 - 70 øre støkket, alle lige for jeg vil gjerne give Pigerne hvert sit, ligeledes til nogle andre gamle som jeg kjender godt fra gamle dage, men se til at de bliver ganske store og at de beholder Coløren og er smagfulde. Spar ikke paa nogle øre om det gaar litt over 70 øre. Og kjøb tre af de Vaser som kostede kr. 1.30 for jeg vil tage en til Toreid og en til Branstorp og en til Eid. Har du Penge at legge ud, ellers skriv saa skal jeg sende dig Penge omtrent 10 Kr. Kan du pakke det vel ind og sende det med Jernbanen eller om en som du kjendte reiste hid.

Søndag efter første skal jeg til Thoreid, da vil jeg have det med. Ingen Nyhed har jeg nu denne gang end alt er ved det gamle her i Blakjer.

En flittig hilsen fra Din Broder

Syver O Mørk

Sidste søndag var jeg i den nye kirke den var noksaa pen, men daarlig Præst og klokkeren bliver for gammel, maatte have sin Prædiken opskrevet, og gamle medhjælper Foss er ved bestillingen enda.

Du hilses fra Moder og Hjalmar og resten af Familien.

Rusleturer i 2016

Av Dag Winding-Sørensen

16. juni

Etter et solid oppslag i Sørumspeilet nr. 1, 2016 om hoppporten og bakkene i Blaker og Sørum, valgte den nye lederen av turgruppa vår, Vidar Døhli, å legge den første rusleturen til nettopp hoppbakker i Blaker. For detaljer om de bakkene vi besøkte, viser vi til årets første nummer. Har du det ikke lenger, så ligger det på vår hjemmeside, www.sorumhistorie.no

Albert Hovind har arbeidet meget gjennom vinteren med å samle kunnskap om hoppaktiviteten i Blaker. På tunet til Kvevli gård samlet deltagerne seg og fikk en orientering av Albert før turen startet. På denne turen var tre hoppbakker tatt i nærmere øyesyn. Den første var Ringstadbakken som stod klar til bruk i 1931. Bakken øket i popularitet både blant hoppere og publikum. Her ble det holdt alle slags renn, og på det første landsrennet i 1933 skal det ha vært mer enn 2000 tilskuere. Brusset fra den gang kan enda høres i trekronene. Noen av deltagerne på rusleturen tok seg opp det bratte undarennet til hoppkanten, og kunne bare undres over hvor fort gjengroing av bakken skjuler en stor hopptradisjon.

I fire biler fortsatte turen til Jarsjøbakken som ligger like på grensen til Aurskog ved den tidligere Lia sag. Etter noen års planlegging ble åpningsrennet holdt 28 januar 1968 med bakkerekord på 59,5 m og 104 påmeldte. Bakken ble etter hvert utstyrt med dommertårn, tribuner, og flomlys. Dette ble en meget flott bakke med stor hoppaktivitet frem til det siste rennet i 1987. Mye av installasjonene, hoppet, trappene og dommertårnet ser man fortsatt tydelige spor etter.

Av de 26 hoppbakkene som er omtalt i Blaker er det ingen igjen, og folkesporten svever bare på historiens sus. Den siste bakken vi besøkte denne gangen var Dalbakk-bakken der Blaker Jeger og Fiskeforening har bygd et flott anlegg for leirdue og feltskyting. Her hadde vi en god kafferast ved den fine bålplassen. En stor takk går til turgruppa, Albert Hovind, Jan Erik Stensrud og de øvrige som bidro.

Jarsjøbakken med dommertårnet.
Foto: Anders Henriksen

TAKK TIL VÅRE SPONSORER

idé Vi tar hånd om ditt budskap og sørger for at det blir sett!
X-Idé AS - Marcus Thranes vei 100, 1472 Fjellhamar - www.xide.no

T&B Hansen
Installasjon AS
registrert elinstallatør

Sørums Begravelsesbyrå
Nilsen as Etabl. 1947
Besøk oss på www.nilsengravferd.no
Tlf: 63 82 88 80

interoptik
Nordfonna
Fokus Butikksenter, 1920 Sørumsand
Telefon: 63 86 60 70. E-post: nordfonna@interoptik.no
www.interoptik.no
Åpningstider: 10 – 20 (18)

18. august

Neste rusletur gikk fra fra Bingsfoss, og oppover vestsiden av Glomma på kulturstien som Bjørn Tveit rydder og vedlikeholder for historielaget.

Her passerer vi klopper, gjerdetrapper og broer som historielaget har bygget, frem til Tangenevja, der grunnmuren til den vakkert beliggende husmannsplassen Tangen fortsatt er godt synlig. Steinfundamentene for låven ser man også, sammen med rester av gammelt utstyr.

Utsynet mot Blaker kirke og skansen over den vakre evja nedenfor Sunnfossen er betagende. Derfra gikk turen videre forbi Hauger, der grunnmuren fortsatt kan skimtes i skogen på de tilplantede beitemarkene. Landskapet er totalt forandret av gjengroing fra den tiden det bodde folk her.

Med Bjørn Tveit som veiviser tok de 21 deltagerne seg fram over gjengrodd veifar over til plassen Valstad som ligger på grensen mot utmarka til Imshaug på ryggen mellom to raviner.

Felles for alle plassene er at ingen hadde vann eller strøm og knapt nok vei. Ved Valstad ser man fortsatt bygningsrester og husgeråd i terrenget – et sammenrast tak nede i et kjellerhull, en jerngryte for et arnested, en sinkkjele for klesvask. Men så gjengrodd er det at ingen finner det uten kjentmann.

Til slutt gikk turen forbi Valskog som ble fraflyttet så sent som på 1970-tallet og til plassen Sollia ved hobbyflyplassen

Broene ved Tangenevja bygget av historielaget.
Foto: Dag Winding-Sørensen.

som det ikke finnes spor etter. Her hadde vi rast og snakket om historien. Historielaget har skiltet disse fem husmannsplassene i samarbeid med grunneier med informasjon hentet fra Sørum bygdebok.

Stiene frem er ikke markert, men informasjonen finnes i Sørum Bygdebok bind 2, s. 91. En spesielt stor takk til Bjørn Tveit for oppgraderingen og vedlikeholdet av denne kulturstien og for god guiding.

1. september

Den tredje rusleturen startet torsdag 1 september i krysset Grindbakvegen-Svartputtvegen, ikke langt fra Vølneberg gamle skole. Elin Mørk og Jon Ole Dahl tok oss 21 med på en vakker vandring i Egneråsen, der vi ble kjent med både NATO-vegen og minnene om den kalde krigen og trassene for Stomperud-rittet, skiløyper og sykkeltrasseer som bygges på dugnad av Sørum IL med mange ildsjeler. Vi gikk først den flotte trasseen til oppsiden av gården Fjellet, der vi hadde et vakkert utsyn over Romerikssletta, mens Jon Ole Dahl fortalte om dugnadsinnsatsen her oppe i Egner-åsen. Derfra gikk turen opp den gamle NATO-vegen til porten i fjellet, der vi fikk levende bekrevet den kalde krigens tid her. Det er et vakkert og variert skoglandskap og bærterreng på åsen som egner seg for så vell terrengidrett som familieutflykter, med gode rasteplasser – også fine gapahuker.

På toppen holdt vi rast. Jon Ole Dahl passet på å invitere alle til den tradisjonelle markeringen av 2 påskedag neste år. Her i Sørum mangler det så visst ikke på muligheter for opplevelser i det grønne. Elin og Jon Ole gjorde turen til en stor opplevelse.

Turgruppa ved Fjellet. Foto: Vidar Døhli.

Da gjenstår det bare å takke Vidar Døhli for et vel gjennomført rusleturprogram i hans første år som turgeneral.

TAKK TIL VÅRE SPONSORER

Norsk Kulturminnefond

SPAREBANKSTIFTELSEN DNB

Ny bok fra Blaker og Sørum Historielag

“De beste blir alltid igjen. Min mors og fars historie.”

Av Knut Tornaas

Knut Tornaas, født og oppvokst på Frogner, har skrevet en meget lesverdig bok om sin familie og dens opplevelser like før og under 2. verdens-krig. Han forteller om sine foreldre Sigrid, f. Eldevik og Knut Karstein Tornaas som p.g.a. krigen ikke fikk så mange år sammen. På grunn av illegalt arbeid ble Knut Karstein Tornaas tatt til fange av tyskerne i mars 1943, og sønnen ble født den 26. mai det året. Faren døde i tysk fangenskap 28. februar 1945, bare vel to måneder før krigens slutt. Knut fikk aldri møte sin far, men vokste opp med sin mor og sin storesøster Jorunn, g. Hattrem og fortsatt bosatt på Frogner, og i nær kontakt med morens store familie.

Forfatterens morfar var Sigmund Eldevik, førstelærer på Frogner skole, klokker og kirkesanger. Eldevik ble sendt til Kirkenes våren 1942 sammen med 500 andre lærere som nektet å melde seg inn i Quislings lærersamband. Han ble fratatt lønn og bolig og situasjonen ble vanskelig for familien. I tillegg til interessant lokalhistorisk stoff, har boken også mye om livet i tyske fangeleire og forfatteren, som har vært lektor i videregående skole i hele sitt yrkesliv, og engasjert seg i organisasjonen "Aktive fredseiser" avslutter boken med faktaopplysninger og oppgaver som nok vil inspirere mange til å sette seg nærmere inn i forholdene under og etter 2. verdenskrig.

Boka er gitt ut i kommisjon hos Svein Sandnes Bokforlag. Anders Henriksen har vært billedredaktør og Svein Sandnes har nok en gang stått bak en velredigert og flott bok med lokalhistorisk tema.

Presentasjon på Frogner i november: Boka blir presentert av forfatteren selv i et arrangement på Frogner bibliotek i løpet av november. Dato og klokkeslett kommer på Historielagets Hjemmeside og Facebookside og på oppslag i nærmiljøet og i bibliotekene.

Historielaget kan kontaktes på telefon: Henvendelse til bokansvarlig Kåre Bøhler, mobil 938 76 365, eller nestleder bosatt i Frogner Gro Langeland, 90 53 65 88. Du kan også bestille den på vår hjemmeside. Priser: For medlemmer av Historielaget: Kr. 200,-. For ikke-medlemmer kr. 250,-.

Arrangementer å merke seg

Det komme ganske sikkert flere ting på programmet før neste nummer av Sørum-Speilet foreligger så følg med på vår Hjemmeside, på Facebook og på oppslag rundt omkring.

Søndag 30. oktober, kl. 13. Vandring på Taterstien.

Vi er invitert til å gå sammen med Fet historielag fra Håpets Dør til Hammeren ved den offisielle åpningen av "Taterstien" 30 oktober kl. 13.00. "Taterstien" er fortsettelsen av Kulturstien mellom Bingsfoss og Hammeren. P.g.a begrenset parkeringsplass er det lagt opp til samkjøring fra P-plassen ved Coop Fetsund kl. 12.30. NB! Blir det mange nok som vil delta fra Sørum kan historielaget sette opp buss som kjører Sørumvandrerne til Håpets Dør og henter dem fra Hammeren. Kontaktpersoner/påmelding: Vidar Døhli (mob: 95990548) og Dag Winding-Sørensen (mob: 99543747).

Lørdag 19. november, kl. 20. Kirkejubileet. Historie i ord og toner

Sted: Sørum kirke. Etter utallige oppfordringer gjentas den konserten med gammel musikk fra Sørum og Romerike som ble presentert på kirkes bursdag, 3. februar i år. Medvirkende: Magnar Osland, piano, Yngve Slettholm, fiolin, Marianne Roman, sang og forteller Gunnar

Apeland. Mer informasjon på Hjemmesiden, facebook og oppslag. Siste spesialprogram i jubileumsåret før Avslutningsgudstjenesten for kirkejubileet dagen etter.

Søndag 20. november, Sørum kirke, kl. 11.

Avslutningsgudstjeneste for kirkejubileet

Sogneprest Gunnar Sem Kristiansen forretter. Kirkekoret m.fl. medvirker. Kirkekafe i Kirkestuen.

Lørdag 26. og søndag 27. november kl. 12-15. Julemesse på Blaker Skanse

Lørdag 3. og Søndag 4. desember. Julemesse på Valstad kafe

Søndag 4. desember.

Vølneberg gamle skole, Julemesse

Spennende nytt tilbud. Arrangør Vølneberg vel i samarbeid med Blaker og Sørum Historielagistorielag

Historielaget trenger flere frivillige

- Har du lyst og anledning til å være med i dugnadsgjengen?

Styret har ved flere anledninger diskutert om vi kan klare å opprettholde det store aktivitetsnivået som Blaker og Sørum Historielag har hatt gjennom mange å nå. Vi har en rekke gode hjelpere som sammen med styret forsøker å levere i forhold til arbeidsplanen og lagets formål, men det er grenser for hvor mange timer den enkelte kan legge ned i frivillig arbeid og hvor mange år en orker å holde det gående. Vi har gledelig mange medlemmer og har nå besluttet å spørre om det er noen flere som kan tenke seg å bruke litt tid og krefter på en eller flere av historielagets aktiviteter.

Her er noen av de tingene vi har på arbeidsplanen:

Turer - rusleturer og bussturer til severdigheter både i og utenfor kommunen.

Arrangementer/møter, med historiske temaer på dagsorden.

Vølneberg gamle skole. Restaurering og drift. Gammeldags skole for alle 4. klassinger i kommunen og Olsokfeiring hvert år. Vi fikk "Olavsrosa" fra Norsk kulturarv for godt restaureringsarbeid og fin formidling av skolehistorie i 2015. men må utvide virksomheten en god del hvis vi skal leve opp til forventningene.

Slora Mølle Restaurering og drift. Slora Mølles dag og undervisningstilbud for 7. klasse ved Fjuk skole (ønskes utvidet til alle skoler). Vi ble tildelt Norsk kulturarvs plakett for godt utført restaureringsarbeid i 2015. Slora Mølles Venner står for det løpende restaureringsarbeidet. Den trivelige dugnadsgjengen har alltid bruk for flere gode hjelpere.

Bokutgivelser med lokalhistoriske temaer. Se oversikten på vår hjemmeside www.sorumhistorie.no Du er velkommen til å være med å selge bøker og kalender på diverse arrangementer som historielaget deltar i., og går du med en bokide, så del den med oss.

Hjelp til personer som driver med slektforskning og søker etter opplysninger om slektninger fra Sørum.

Sørum bygdebok – en av de flotteste i landet. Faglig samarbeid med bygdebokforfatterne og med Sørum kommune om utgivelsen og ansvarlig for salget. Til nå utgitt 5 bind. Det 6. bindet, hvor første del av Blaker presenteres, er under arbeid. Vi oppfordrer Blakerfolk til å besvare henvendelser fra bygdebokforfatteren og hans medhjelpere. Vi trenger også selgere når boka foreligger og folk til å levere boka til abonnenter over hele kommunen.

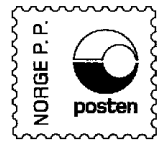
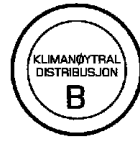
Medlemsbladet "Sørum-Speilet" som har mye spennende stoff om kommunen både i fjerne tider og i den nære fortid. Vi mottar gjerne stoff og eller tips om saker eller personer som kan intervjues. Rodekorpset som leverer ut bladet og sparer laget for betydelige portoutgifter trenger stadig forsterkninger og/eller vikarer.

Det løpende arbeidet med Hjemmesiden og Facebooksiden vår. Behov for medlemmer med en del datakunnskaper.

Kan du tenke deg å jobbe med noe av dette? Da setter styret stor pris på å høre fra deg. Kontakt leder Dag Winding-Sørensen, mobil 995 43 747 - epost: ivwind@online.no

Returadresse:
Blaker og Sørum Historielag
Postboks 72
1921 Sørumsand

ISSN 1894-8154

Mynt som har ligget flere hundre år på Sørumsletta

Bildet viser en 12-skillingsmynt i sølv fra 1722. (Forstørret). Trond Gåsland har funnet mynten i mai 2016 på Søndre Sørum (like syd for Sørum kirke) ved hjelp av metallsøker. Det er også han som har fotografert mynten. Inne i bladet er det flere eksempler på funn som Trond Gåsland har gjort i 2015 - 2016 (Foto Trond Gåsland).